

HUMAN RIGHTS ACTION
AKCIJA ZA LJUDSKA PRAVA

Sloboda izražavanja – presude Evropskog suda za ljudska prava

Bilten IX: PREGLED PRESUDA IZ DECEMBRA 2012.

06. februar 2013.

U decembru 2012. godine, Evropski sud za ljudska prava donio je presude u sljedećim slučajevima koji su se ticali prava na slobodu izražavanja:

- *Verlagsgruppe News GmbH i Bobi protiv Austrije* (predstavka br. 59631/09), 4. decembar
- *Constantinescu protiv Rumunije* (predstavka br. 32564/04), 11. decembar
- *Nenkova-Lalova protiv Bugarske* (predstavka br. 35745/05), 11. decembar
- *Yildirim protiv Turske* (predstavka br. 3111/10), 18. decembar

U nastavku ukratko predstavljamo ove slučajeve.

- ***Verlagsgruppe News GmbH i Bobi protiv Austrije*** (predstavka br. 59631/09), 4.12.2012. (zabrana objavljivanja fotografija kojima je prekršeno pravo na privatnost nije prekršila pravo na slobodu izražavanja)

Slučaj se ticao objavljenih novinskih članaka u kojima je navedeno da je direktor jedne katoličke bogoslovije imao homoseksualne odnose sa nekim od svojih učenika. Objavljeno je i da je u istoj bogosloviji policija izvršila raciju zbog sumnje da je neko preuzimao dječiju pornografiju sa Interneta. Prema članku, postojanje homoseksualnih odnosa bilo je dobro poznato u bogosloviji, čak je i episkop bio upoznat s ovim problemom i pokušao je da ga "zataška". Uz oba članka objavljene su i fotografije, uključujući i jednu sa zabave, na kojoj je prikazan direktor bogoslovske škole kako drži ruku na međunožju jednog učenika. Direktor je podnio tužbu zbog klevete i kršenja prava na privatnost, ali je izgubio spor. Međutim, austrijski sud je izrekao mjeru kojom je zabranjeno novinama dalje objavljivanje fotografija na kojima je direktor bogoslovije.

Evropski sud za ljudska prava je zaključio da suština problema nije u navodima o homoseksualnim odnosima, već u fotografijama koje su pratile te tekstove. Sud je dalje naveo da, iako su se objavljeni tekstovi ticali pitanja od opšteg javnog interesa, o kojem su novinari imali pravo da izvjestite, to nije opravdalo, automatski i objavljivanje fotografija. Sud je uzeo u obzir da direktor škole nije predstavljao 'javnu ličnost' prije objavljivanja članaka, da su objavljene fotografije napravljene na privatnoj zabavi i da su, kao takve, posebno ugrozile privatnost, kao i da je nametnuta kazna bila blaga. Iz tih razloga, zaključeno je da zabranom daljeg objavljivanja fotografija nije prekršeno pravo podnosioca predstavke.

- **Constantinescu protiv Rumunije** (predstavka br. 32564/04), 11. decembar 2012.
(naknada štete za klevetu zbog uvredljivih tvrdnji iznijetih u biografiji prekršila je pravo na slobodu izražavanja)

Slučaj se ticao objavljivanja biografije profesora ekonomije i člana rumunske nacionalne akademije, u kojoj je pomenut jedan drugi istaknuti ekonomista. Taj čovjek, predsjednik Nacionalnog udruženja ekonomista i urednik renomiranog časopisa u oblasti ekonomije, podnio je tužbu zbog klevete jer je u biografiji u pojedinim pasusima navedeno da je učestvovao u prevarama i zloupotrijebio finansijska sredstva Udruženja. Domaći sudovi odlučili su u njegovu korist (u korist tužioca), dok je profesor, podnosilac predstavke Evropskom sudu za ljudska prava, bio obavezan da plati naknadu nematerijalne štete i sudske troškove. Domaći sudovi su zaključili da podnosilac predstavke nije uspio da dokaže istinitost iznijetih navoda.

Evropski sud je konstatovao da su primjedbe, za koje je utvrđeno da su klevetničke, iznijete u kontekstu debate od opšteg interesa za zajednicu rumunskih ekonomista, i da su se djelimično ticale i pitanja autorskih prava, koja sama po sebi predstavljaju predmet rasprave od javnog interesa, a posebno u akademskoj zajednici. Sud je dalje konstatovao da se ekonomista koji je podnio tužbu može smatrati javnom ličnošću, mada u manjoj mjeri nego npr. političari, i da je stoga dužan da toleriše veći stepen kritike od običnog čovjeka. Sud je naglasio da se kritika i navodi tiču njegovog javnog djelovanja, a ne njegovog privatnog života, te da dijelom predstavljaju odgovor na izjave ekonomiste u nizu novinskih članaka koji su po svojoj prirodi bili provokativni. Sud je ukazao i na razliku između izjave o činjenicama i izjave o mišljenju (vrednosnog suda), i zaključio da domaći sudovi u svom obrazloženju nisu u dovoljnoj mjeri razmotrili ovu razliku. Imajući u vidu i visinu novčane kazne, kao i zahtjev za nadoknadom sudskih troškova, Sud je zaključio da je presuda prekršila pravo podnosioca predstavke na slobodu izražavanja.

- **Nenkova -Lalova protiv Bugarske** (predstavka br. 35745/05), 11. decembar 2012.
(otpuštanje novinara nije prekršilo pravo na slobodu izražavanja)

Podnositeljka predstavke, radio novinar, uložila je žalbu zbog otpuštanja sa posla kao posljedice disciplinskog prekršaja i navodne nepravde i dužine postupka u kojem je pokušala da ospori otkaz. Podnositeljka predstavke radila je za Bugarski nacionalni radio ("BNR"), koji je emitovao njen intervju sa drugim novinarom BNR, u kome su razgovarali o novinarskoj istrazi korupcije, između ostalog, suprotno željama uredničkog kolegijuma. Intervju je izgledao tako što je omogućeno drugom novinaru da praktično preuzme emisiju i govori gotovo neprekidno tokom cijele emisije, zbog čega je podnositeljka predstavke otpuštena. Dalje žalbe i postupci pred domaćim sudovima trajali su sedam godina i potvrdili odluku o otkazu.

Evropski sud za ljudska prava je konstatovao da je otkaz koji je podnositeljka predstavke dobila zbog njenog novinarskog rada predstavljao mešanje u njeno pravo na slobodu izražavanja. Međutim, Sud se uvjerio da je otkaz imao za cilj da osigura obavezu BNR da ponudi uravnotežen i objektivan radio-program, u interesu slušalaca. Sud je dalje razmotrio novinarske "dužnosti i odgovornosti" podnositeljke predstavke u javnom radiodifuznom servisu, gdje novinari imaju posebnu obavezu da se pridržavaju odluka urednika. Sud je primijetio da je podnositeljka predstavke otpuštena zbog namjernog nepoštovanja jedne takve uređivačke odluke. Ni u ovoj odluci, niti u odluci o otpuštanju podnositeljke predstavke, nije pomenuto bilo kakvo ograničenje koje se ticalo tema o kojima se

moglo raspravljati tokom njene emisije. Sud je zaključio da svojstvo novinara podnositeljki predstavke nije automatski dalo za pravo da se ruga odluci urednika, čiji je cilj bio da obezbijedi uravnoteženo emitovanje. Takođe, ona nije imala pravo na neograničen pristup medijskom prostoru BNR. Sud je dalje zaključio da poslodavci uglavnom uživaju široko diskreciono pravo u izricanju disciplinskih sankcija. Iako otkaz predstavlja strogu kaznu, Sud je utvrdio da je u ovom slučaju ta kazna bila podstaknuta konkretnim i namjernim postupanjem podnositeljke predstavke, koja je dokazala da nije u stanju da savjesno obavlja svoje dužnosti. Dakle, otpuštanjem podnositeljke predstavke nije prekršeno njeno pravo na slobodu izražavanja.

- ***Yildirim protiv Turske*** (predstavka br. 3111/10), 18. decembar 2012.
(blokiranje internet stranice prekršilo je pravo na slobodu izražavanja)

Ovdje je riječ o blokiranju internet stranice. Podnosilac predstavke bio je akademik, koji je svoj rad i mišljenje objavio na svojoj internet stranici, za koju je hosting obezbijedio servis *Google Sites* (web hosting servis koji je odvojen od Google pretraživača). Pristup njegovoj internet stranici bio je blokiran zbog sudskog naloga da se blokira pristup svim sadržajima čiji je hosting obezbijedio *Google Sites* servis. Izdavanje ovog naloga zatražio je nacionalni telekomunikacioni regulator zbog toga što je jedna stranica na pomenutom servisu vrijeđala uspomenu na oca nacije, Ataturka, a tehnički je bilo nemoguće blokirati pristup samo toj jednoj stranici. Krivični sud je odobrio ovaj zahtjev. Podnosilac predstavke stoga nije bio u mogućnosti da pristupi svojoj internet stranici, iako nije imala nikakve veze sa spornom stranicom.

Sud je zaključio da Internet sada predstavlja jedno od glavnih sredstava za ostvarivanje prava na slobodu izražavanja, te da je ograničavanje pristupa internetu prihvatljivo samo pod strogim uslovima. Prvi od ovih uslova je da svako ograničenje mora biti propisano zakonom i da taj zakon u svojoj primjeni mora biti 'predvidiv'. Iako je internet stranica podnosioca predstavke blokirana na osnovu sudskog naloga koji je bio u skladu sa turskim zakonodavstvom, Sud je naglasio da niti podnosilac predstavke niti *Google Sites* nisu bili predmet sudskog postupka u ovom slučaju, a da turski zakon nije odobravao blokiranje cijelih domena. Servis *Google Sites* nije bio obaviješten da se sadržaji za koje je obezbjeđivao hosting smatraju ilegalnim, niti je odbio da se povinuje sudskom nalogu da se blokira pristup samo jednoj uvredljivoj internet stranici, koja je bila predmet krivičnog postupka. Sud je dalje primijetio da domaći sudovi nisu razmotrili da li bi preciznije blokiranje pristupa bilo moguće, niti su uporedili različite interese koji su bili predmet postupka. Iz tih razloga, Sud je zaključio da je postupak blokade prekršio pravo na slobodu izražavanja.

Pripremio: Peter Noorlander, direktor Media Law Defence Initiative, London u saradnji sa HRA

British Embassy
Podgorica

Bilteni se objavljuju u okviru projekta "Monitoring novinarskih samoregulatornih tijela u Crnoj Gori" koji finansira Britanska ambasada u Podgorici.
